

**Wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke
Rechtsvordering in verband met het bevorderen van voortgezet ouderschap na
scheiding en het afschaffen van de mogelijkheid tot het omzetten van een huwelijk
in een geregistreerd partnerschap (Wet bevordering voortgezet ouderschap en
zorgvuldige scheiding)**

Memorie van Toelichting

1. Algemeen

Het is voor de ontwikkeling van een kind belangrijk dat het, ook na scheiding van zijn ouders, contact heeft met beide ouders en dat de ouders zich gezamenlijk verantwoordelijk blijven voelen voor zijn verzorging, opvoeding en ontwikkeling. Te vaak nog staan de scheidende partners, die wel de vermogensrechtelijke gevolgen van hun scheiding regelen, onvoldoende stil bij de afspraken die ook op langere termijn voor hun kinderen gemaakt moeten worden. Goede afspraken bij de scheiding kunnen voorkomen dat er later onnodige conflicten ontstaan.

Steeds meer echtparen zijn zich bewust van de noodzaak om goede afspraken te maken over de echtscheiding. Dit komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in de gestage toename van het aantal gezamenlijke verzoeken tot echtscheiding. In 2003 werd in 52,1% (gegevens CBS) van het totaal aantal verzoeken tot echtscheiding een gezamenlijk verzoek gedaan. Wanneer het aantal beëindigingen van een geregistreerd partnerschap na omzetting van het huwelijk in een geregistreerd partnerschap hierbij wordt opgeteld, is dit percentage zelfs hoger. Belangrijk is ook dat in 92% (2003) van de echtscheidingen de ouders gezamenlijk het gezag over hun kinderen blijven uitoefenen. Ter vergelijking: in 1997, het jaar voorafgaand aan de wetswijziging die gezamenlijk gezag na de echtscheiding tot uitgangspunt maakte, was dit percentage nog 34%. Dit zijn goede ontwikkelingen.

Het wetsvoorstel wil deze ontwikkelingen versterken en beoogt daarmee de scheidings- en omgangsproblematiek te verminderen. De voorstellen zijn erop gericht dat de ouders vroegtijdig nadenken over de invulling van het ouderschap na de scheiding en hierover goede afspraken maken opdat onnodige conflicten nadien worden voorkomen. Het wetsvoorstel gaat ervan uit dat voortgezet ouderschap bij scheiding de norm is en dat beide ouders, ook na scheiding, verantwoordelijk zijn voor de verzorging, opvoeding en ontwikkeling van hun kinderen. Deze verantwoordelijkheid komt tot uitdrukking in de uitoefening van het gezamenlijk gezag.

Teneinde te bevorderen dat beide ouders zich bij de scheiding rekenschap geven van de gevolgen van die scheiding voor de kinderen en daadwerkelijk controleerbare afspraken maken over die gevolgen wordt voorgesteld dat in het verzoek tot echtscheiding een ouderschapsplan (artikel II, onderdeel A, 815 Rv) wordt opgenomen. De verplichting om een ouderschapsplan te voegen wordt ook voorgesteld bij een verzoek tot beëindiging van een geregistreerd partnerschap of een scheiding van tafel en bed. Indien de geregistreeerde partners bij overeenkomst hun geregistreerd partnerschap beëindigen, zal die overeenkomst een ouderschapsplan dienen te bevatten.

Om de scheidingsprocedure¹ verder te stroomlijnen en te bevorderen dat een gezamenlijk verzoekschrift wordt ingediend, wordt de eis gesteld dat het verzoekschrift vermeldt over welke van de gevraagde voorzieningen overeenstemming is bereikt en over welke van de gevraagde voorzieningen een verschil van mening bestaat met de gronden daarvoor. Deze eis sluit aan bij de substantiëringsplicht (artikel 111 lid 3 Rv) in het civiele procesrecht.

Verder zijn in dit wetsvoorstel twee normen opgenomen die bestaande normen ten aanzien van de ouderlijke verantwoordelijkheid expliciteren. Allereerst wordt voorgesteld om een derde lid aan artikel 247 (onderdeel G) toe te voegen waarin wordt bepaald dat het ouderlijk gezag mede de verplichting van de ouder omvat om de ontwikkeling van de band van zijn minderjarig kind met de andere ouder te bevorderen. Daarnaast is in artikel 377a (onderdeel O) de verplichting tot omgang opgenomen, die zich richt tot de ouder die niet het gezag uitoefent.

Ook is een aantal bepalingen verplaatst en geherformuleerd. Dit betreft met name de bepalingen in paragraaf 1 van afdeling 2 van titel 14 (Het gezamenlijk gezag van ouders binnen en buiten huwelijk en het gezag van één ouder na scheiding) en de bepalingen van titel 15 (omgang en informatie). Door deze wijzigingen wordt onder meer benadrukt dat het gezamenlijk uitoefenen van het gezag door ouders, ook na een scheiding, de reguliere situatie is. Slechts in specifieke omstandigheden kan hiervan afgeweken worden. Hiertoe is onder meer het criterium zoals dit door de Hoge Raad wordt gehanteerd, gecodificeerd (HR 10 september 1999, NJ 2000, 20; onderdeel J, artikel 251a, eerste lid).

Tot slot wordt voorgesteld om de mogelijkheid om een huwelijk in een geregistreerd partnerschap om te zetten, af te schaffen (onderdeel B).

2. Mediation en hulpverlening

¹ Waar in het wetsvoorstel gesproken wordt over 'scheiding' wordt hieronder verstaan: echtscheiding, scheiding van tafel en bed en ontbinding van een geregistreerd partnerschap.

Ondanks de goede ontwikkelingen in de praktijk en de wijziging van de wet kan niet voorkomen worden dat er conflictueuze scheidingen zullen blijven bestaan waarvan kinderen de dupe zijn. Niet in alle gevallen zullen de ouders in staat zijn om afspraken te maken over de scheiding of om conflicten die na de scheiding ontstaan, op te lossen. Inzet van derden om de kinderen en hun ouders te ondersteunen, afspraken te maken of conflicten te beslechten is dan gewenst. Hiertoe zijn op twee gebieden initiatieven genomen, namelijk mediation en hulpverlening. Deze initiatieven zullen de werking van het wetsvoorstel ondersteunen en versterken. Bovendien bevat het wetsvoorstel een bepaling (artikel II, onderdeel B) die de rechter de mogelijkheid geeft om de echtgenoten te verwijzen naar een scheidingsbemiddelaar teneinde een vergelijk te beproeven. De rechter kan de echtgenoten verwijzen voordat de behandeling ter terechtzitting aanvangt of ter terechtzitting.

Mediation

Mediation is belangrijk nu uit de resultaten van de experimenten scheidings- en omgangsbemiddeling onder meer is gebleken dat bemiddeling in vergelijking met de reguliere procedure een positieve bijdrage levert aan zowel de afhandeling van de scheiding als de oplossing van een conflict over de omgang met de kinderen (Kamerstukken II 2002/03, 28 600 VI, nr.105, pp.5-9). Zoals in de brief van 19 april 2004 (Kamerstukken II 2003/04, 29 528, nr.1, pp.8-13) is aangekondigd, worden de komende jaren verschillende maatregelen getroffen om de toepassing van mediation verder te bevorderen. Het accent ligt enerzijds op een adequate informatievoorziening en anderzijds op een individuele op de zaak gerichte doorverwijzing vanuit de gerechten en het juridisch loket.

Om te voorkomen dat voor partijen onaanvaardbare financiële drempels zouden bestaan voor deelname aan mediation wordt een tweetal financiële maatregelen ingevoerd. Zo zal voor minder draagkrachtigen een tegemoetkoming in de kosten van mediation worden geregeld. Hierbij zal worden aangesloten bij het systeem van de huidige Wet op de rechtsbijstand (Wrb). Het draagkrachtcriterium, de eigen bijdrage en het bereik zullen volgens de Wrb-systematiek worden vastgesteld waarbij de hoogte van de eigen bijdrage zal worden vastgesteld op de helft van de hoogte van de eigen bijdrage voor een gerechtelijke procedure. Hierdoor wordt rekening gehouden met het feit dat de echtgenoten samen gebruik maken van de diensten van één mediator. Daarnaast kunnen echtgenoten ongeacht hun inkomen, aanspraak maken op een tegemoetkoming in de kosten wanneer zij op voorstel van de rechter (alsnog) voor

mediation kiezen. De hoogte van dit bedrag is forfaitair vastgesteld op € 200,-. Deze laatste regeling geldt voor een periode van maximaal vijf jaar.

Hulpverlening

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft het initiatief genomen om samen met het veld uit te werken hoe binnen het bestaande bestel van gemeentelijke taken en jeugdzorg een goede zorgketen tot stand kan worden gebracht voor kinderen met problemen als gevolg van scheidings- en omgangsproblemen (Kamerstukken II 2003/04, 29 520, nr.3).

Zowel de ontwikkeling van mediation als het realiseren van een goede zorgketen om de scheidings- en omgangsproblematiek te verminderen, zijn zeer belangrijke ontwikkelingen die niet los kunnen worden gezien van dit wetsvoorstel.

3. Verantwoordelijkheid overheid

Uitgangspunt bij de aanpak van de scheidings- en omgangsproblematiek is dat de ouders zich gezamenlijk verantwoordelijk blijven voelen voor de verzorging, opvoeding en ontwikkeling van hun kinderen voor én na de scheiding. Evenals de ouders ten tijde van hun relatie afspraken maken over hun kinderen, dienen zij dit ook na de scheiding te doen. Het opstellen van een ouderschapsplan, al dan niet met behulp van een mediator, past binnen deze verantwoordelijkheid.

In aanvulling op deze primaire verantwoordelijkheid van de ouders heeft de overheid op grond van artikel 8 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) een positieve verplichting om te bevorderen dat een kind contact heeft met zijn ouders. Dit volgt ook uit artikel 9 van het Verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK).

Over de verplichtingen van de overheid bij de effectuering van de omgang heeft het Europees Hof voor de rechten van de mens een aantal uitspraken gedaan (o.a. Glaser tegen het Verenigd Koninkrijk, 19 september 2000, no. 32346/96, Elsholz tegen Duitsland, 13 juli 2000, no. 25735/94). In deze uitspraken komt naar voren dat de Staat enerzijds maatregelen moet treffen om de medewerking aan de omgang tot stand te brengen, anderzijds kunnen deze maatregelen niet steeds worden afgedwongen, omdat de toepassing van dwang wordt begrensd door de rechten en belangen van betrokkenen, waarbij de belangen van het kind kunnen voorgaan op de belangen van de ouders. Het Hof heeft voorts aangegeven dat de verantwoordelijkheid voor de

effectuering van de omgangsregeling niet op een Staat alleen berust maar dat ook de medewerking van de betrokkenen van belang is.

In de zaak van Sophia Gudrún Hansen tegen Turkije heeft het Europees Hof voor de rechten van de mens (23 september 2003, no. 36141/97) Turkije veroordeeld, omdat het Hof van mening is dat Turkije niet alle noodzakelijke stappen heeft genomen om de omgangsregeling tot stand te laten komen. In het bijzonder hebben de nationale instanties verzuimd om advies in te winnen bij de sociale diensten of de hulp van een psycholoog of kinderpsychiater in te schakelen om de hereniging van moeder met haar kinderen te faciliteren en om de strijd tussen de ouders te doen verminderen.

Door de bestaande wetgeving te verbeteren en de initiatieven die zijn genomen op het gebied van de mediation en de hulpverlening beoogt de overheid zijn verantwoordelijkheid te nemen zoals deze voortvloeit uit internationale verplichtingen.

4. Ouderschapsplan

In het wetsvoorstel is het ouderschapsplan een belangrijk onderdeel. Gedurende het opstellen van het ouderschapsplan worden de ouders gedwongen ten minste na te denken over welke invulling zij willen geven aan het ouderlijk gezag na scheiding. Uit de praktijk blijkt dat een groot aantal punten van belang zijn om te bespreken²:

- de dagelijkse zorg voor de kinderen (waar verblijven de kinderen, eten en drinken, huisregels e.d.)
- school
- sport
- medische zorg
- vakantie
- bijzondere dagen (verjaardagen e.d.)
- financiën (beheer spaarrekeningen, bijdrage van de niet-verzorgende ouder)
- communicatie tussen de ouders (informereren en raadplegen)
- halen en brengen van de kinderen

Het is aan de ouders om te bepalen welke afspraken zij in het ouderschapsplan vastleggen. Zij kunnen afspraken maken, die zij in het belang van het kind vinden. Wel stelt de wet een aantal minimumeisen. De onderwerpen waarover de ouders afspraken moeten maken, zijn de meest essentiële punten bij de uitoefening van het gezamenlijk gezag. Jurisprudentie wijst bovendien uit dat dit de onderwerpen zijn, die in de praktijk

²Zie hiervoor onder meer: C.A.R.M. van Leuven (1998). Het gezamenlijk gezag van ouders na echtscheiding, een praktijkmodel, *EchtscheidingsBulletin*, 10, p.1-5.

kunnen leiden tot een conflict dat voor de rechter moet worden beslecht. In het ouderschapsplan dienen ten minste afspraken te worden opgenomen over:

- a) de wijze waarop de ouders de zorg- en opvoedingstaken, bedoeld in artikel 247, verdelen of het recht en de verplichting tot omgang, bedoeld in artikel 377a, eerste lid, vormgeven;
- b) de wijze waarop de ouders elkaar informatie verschaffen en raadplegen omtrent gewichtige aangelegenheden met betrekking tot de persoon en het vermogen van hun minderjarige kinderen;
- c) de kosten van de verzorging en opvoeding van hun minderjarige kinderen (kinderalimentatie).

Zowel een eenzijdig als een gezamenlijk verzoek tot echtscheiding dient een ouderschapsplan te bevatten. Het ouderschapsplan kan worden gevoegd bij het verzoekschrift (vergelijkbaar met een convenant) maar kan ook in het verzoekschrift zelf worden opgenomen. In een aantal gevallen zal het redelijkerwijs niet mogelijk zijn om gezamenlijk een ouderschapsplan op te stellen. Hierbij kan gedacht worden aan situaties waarin de moeder in een blijf van mijn lijf huis zit, een ouder wegens een psychiatrische stoornis in een inrichting verblijft of er geen communicatie tussen de ouders (meer) mogelijk is. Ten gevolge hiervan zal het ouderschapsplan onvolledig zijn of zelfs helemaal ontbreken.

De situatie dat geen (volledig) ouderschapsplan kan worden overgelegd, zal zich naar verwachting vaker voordoen bij een eenzijdig verzoek. Toch geldt ook in geval van een eenzijdig verzoek de eis van het ouderschapsplan. Naast de principiële reden, alle ouders dienen immers een ouderschapsplan op te stellen, is er ook een andere reden om vast te houden aan de eis van een ouderschapsplan in alle situaties, namelijk het creëren van een eenvoudige mogelijkheid om het opstellen van een ouderschapsplan te ontlopen. Echtgenoten zouden kunnen afspreken dat één van de echtgenoten een eenzijdig verzoek tot echtscheiding indient (ten aanzien waarvan de plicht tot het opstellen van een ouderschapsplan niet zou gelden) waaraan de andere echtgenoot zich vervolgens refereert. Dit is ongewenst.

Er kan slechts van een ouderschapsplan worden gesproken als het aan de minimumvereisten voldoet en is ondertekend door beide ouders. Indien dit niet lukt, kunnen de ouders op andere wijze aan de wettelijke eis van het ouderschapsplan voorzien (zie artikel 815, vijfde lid Rv (nieuw)) opdat het verzoekschrift wel ontvankelijk zal worden verklaard. Een ouder kan bijvoorbeeld eenzijdig aangeven hoe hij of zij vindt dat het voortgezet ouderschap moet worden vormgegeven. Dit zal meestal gepaard gaan met het verzoek om bepaalde voorzieningen te treffen (bijvoorbeeld vaststelling

van een verdeling van de zorg- en opvoedingstaken of kinderalimentatie) ten aanzien waarvan de substantiëringsplicht van toepassing is (zie artikel 815, derde lid, Rv (nieuw)). De andere ouder zal zich vervolgens refereren aan het verzoekschrift of zal verweer voeren en daarbij aangeven hoe hij of zij vindt dat de ouderlijke verantwoordelijkheid na de scheiding moet worden ingevuld.

De rechter zal moeten beoordelen of de stukken voldoende zijn en in het bijzonder moeten bepalen of het ouderschapsplan (of het stuk dat ter vervanging van het ouderschapsplan wordt aangeboden) voldoet aan de vereisten. Zo nodig zal de rechter het verzoekschrift terugverwijzen met het verzoek het verzoekschrift aan te vullen. Ook kan de rechter besluiten tot een behandeling ter terechtzitting of kan hij betrokkenen verwijzen naar een scheidingsbemiddelaar wanneer hij de situatie kansrijk acht, om te bevorderen dat alsnog een ouderschapsplan tot stand komt. Indien het verzoekschrift niet wordt aangevuld met een ouderschapsplan of op andere wijze hierin wordt voorzien, zal de rechter het verzoek niet ontvankelijk verklaren.

5. De verplichting om de ontwikkeling van de band van het minderjarige kind met de andere ouder te bevorderen en de verplichting tot omgang

Het wetsvoorstel bevat twee normen die bestaande normen ten aanzien van de ouderlijke verantwoordelijkheid expliciteren. Deze normen beogen te bevorderen dat een ouder en zijn kind contact hebben met elkaar. Hieronder licht ik dit nader toe.

Door de toevoeging van een derde lid aan artikel 247 (onderdeel G) wordt de norm dat het ouderlijk gezag mede de verplichting van de ouder omvat om de ontwikkeling van de band van zijn minderjarig kind met de andere ouder te bevorderen, geëxpliciteerd. Deze norm richt zich zowel tot de ouders die gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefenen als de ouder die alleen het ouderlijk gezag uitoefent. Het is immers in het belang van het kind dat het contact heeft met zijn beide ouders. Deze norm is opgenomen om een aantal redenen. De ouders die afspraken maken over de wijze van uitoefening van het ouderlijk gezag in het ouderschapsplan zullen rekening moeten houden met deze norm. Ten aanzien van de verdeling van de zorg- en opvoedingstaken is het in beginsel niet mogelijk dat de ouders in het ouderschapsplan vastleggen dat het kind geen contact heeft met één van zijn ouders. Dit past immers niet in de gestelde norm. Ook de rechter zal de norm in zijn ambtshalve toets van het verzoekschrift meenemen en kan deze aanleiding zijn om de ouders te vragen het ouderschapsplan te wijzigen indien het ouderschapsplan niet voldoet aan de gestelde norm.

De norm voor de ouder die niet het gezag uitoefent, is neergelegd in het gewijzigde artikel 377a, eerste lid (onderdeel N). Omgang is in het belang van het kind.

Om deze reden is in het wetsvoorstel een norm opgenomen die de ouder zonder gezag verplicht om omgang te hebben met zijn kind. In veel gevallen zal de ouder ook graag een omgangsregeling met zijn kind hebben en die ook nakomen, maar dit is niet altijd het geval. De ouder zonder gezag heeft een verantwoordelijkheid om contact te hebben met zijn kind. Ook ten aanzien van deze verplichting kan zonedig een dwangmiddel worden opgelegd.

Beide normen brengen tevens tot uitdrukking dat afspraken over de verdeling van de zorg- en opvoedingstaken, inclusief een regeling inzake de uitoefening van het ouderlijk gezag (artikel 253a lid 2 (nieuw)) of een omgangsregeling (artikel 377a) die door de rechter in de beschikking is vastgelegd, moeten worden nagekomen door beide ouders. Bij het niet nakomen van de afspraken of een getroffen regeling waardoor de norm niet wordt gerespecteerd, kan de rechter zo nodig een dwangmiddel opleggen.

Het kind heeft geen verplichting tot omgang met zijn ouder maar wel een recht. Dit recht heeft hij ook ten aanzien van degene die in een nauwe persoonlijke betrekking tot hem staat. In een procedure zal in beginsel altijd naar zijn mening worden gevraagd (indien hij ouder is dan twaalf is de rechter hiertoe verplicht) en dient deze mening zoveel mogelijk te worden gerespecteerd.

6. Bijzondere curator

Een kind kan in een echtscheidingsprocedure onderwerp worden van strijd tussen zijn ouders. Om de positie van het kind in de procedure te verbeteren, wordt voorgesteld om het benoemen van een bijzondere curator te vergemakkelijken (onderdeel H, artikel 250). De bijzondere curator behartigt de belangen van de kinderen in en buiten rechte. De voorgestelde wijziging maakt het mogelijk dat niet alleen de kantonrechter, maar iedere rechter de bevoegdheid krijgt om in de hoofdzaak een bijzondere curator te benoemen. Deze wijziging is ook voorgesteld door de Commissie verbetervoorstellen civiel, die door de Raad voor de rechtspraak is ingesteld (Rapport verbetervoorstellen civiel, 22 juni 2004, voorstel 9.2, p.15). Met deze wijziging kom ik tevens mijn toezegging na die ik heb gedaan in mijn brief van 18 juni 2004 (Kamerstukken II 2003/04, 29 520, nr.6, p.5) inzake effectivering omgangsregeling.

7. Afschaffen van de mogelijkheid tot omzetting van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap

Sinds 1 januari 1998 bestaat de mogelijkheid om een geregistreerd partnerschap aan te gaan. Bij de openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht

op 1 april 2001 (Wet openstelling huwelijk, Stb.2001, 9) is het mogelijk gemaakt om een huwelijk via de burgerlijke stand om te zetten in een geregistreerd partnerschap (artikel 77a). Het geregistreerd partnerschap kan vervolgens buiten de rechter om worden beëindigd. Dit gebeurt door inschrijving door de ambtenaar van de burgerlijke stand van een door beide partners en een of meer advocaten of notarissen ondertekende en gedateerde verklaring waaruit blijkt dat en op welk tijdstip de partners omtrent de beëindiging van hun geregistreerd partnerschap een overeenkomst hebben gesloten (artikel 80c onder c).

De ontbinding van het huwelijk via een omzetting in een geregistreerd partnerschap levert voor betrokkenen grote problemen op. De problemen ten gevolge van de omzetting van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap gevolgd door een onmiddellijke beëindiging van dit geregistreerd partnerschap betreffen met name de erkenning van de 'chtscheiding' in het buitenland en het ontbreken van een executoriale titel met betrekking tot de gemaakte afspraken. Deze problemen zijn zodanig dat wordt voorgesteld om deze mogelijkheid tot omzetting uit de wet te schrappen.

De mogelijkheid van omzetting van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap en vice versa is bewust gecreëerd door de wetgever. De opname van de omzetting is opgenomen naar aanleiding van een toezegging gedaan in de Eerste Kamer tijdens de mondelinge behandeling van het wetsvoorstel inzake het geregistreerd partnerschap. De belangrijkste reden voor de opname van de bepaling was dat iedereen in de gelegenheid moest worden gesteld alsnog een keuze te maken voor een geregistreerd partnerschap of een huwelijk. Inmiddels is iedereen in de gelegenheid gesteld om een keuze te maken en kan deze mogelijkheid derhalve ongedaan worden gemaakt.

Het afschaffen van de 'flitsscheiding' wordt breed ondersteund. Zo heeft de Vereniging van Familierecht Advocaten en –Scheidingsbemiddelaars (VFAS) in haar reactie op de voorstellen die aan dit wetsvoorstel ten grondslag liggen, aangegeven "dat de 'flitsscheiding' onverantwoord is (...). U zou moeten beginnen door middel van een wetswijziging een einde te maken aan de mogelijkheid van de flitsscheiding." Ook de Raad voor de Rechtspraak heeft aangegeven dat de flitsscheiding zo snel mogelijk afgeschaft dient te worden, gezien de problemen die ermee samenhangen.

Voorgesteld wordt om slechts de mogelijkheid om een huwelijk in een geregistreerd partnerschap om te zetten te schrappen en niet het omgekeerde, namelijk de mogelijkheid om een geregistreerd partnerschap in een huwelijk om te zetten (artikel 80g). Er is namelijk gebleken dat er behoefte bestaat om een geregistreerd partnerschap in een huwelijk om te zetten. Sommigen zien het geregistreerd partnerschap als een

proefperiode voorafgaand aan het huwelijk. Nu er ook geen reden is om deze omzettingmogelijkheid te schrappen, wordt deze omzettingmogelijkheid gehandhaafd.

8. Zorgvuldige echtscheiding

Het wetsvoorstel voorziet niet in een administratieve procedure voor echtscheiding. Om een aantal redenen is het gewenst dat de rechterlijke toets gehandhaafd blijft. Ten eerste is het huwelijk geen gewone overeenkomst is. Het huwelijk heeft immers van rechtswege belangrijke juridische gevolgen, zoals het huwelijksvermogensrecht, erfrecht, onderhoudsverplichtingen en de verantwoordelijkheden ten aanzien van de kinderen die uit dat huwelijk geboren worden. Om deze reden is het onwenselijk dat het huwelijk bij een gewone overeenkomst kan worden ontbonden en kan de rechter slechts kan hierin treden. Dit mede gezien de internationaalrechtelijke aspecten die de ontbinding van het huwelijk heeft; de echtscheiding kan bijvoorbeeld niet altijd naar Nederlands recht geschieden. Daarnaast zijn er belangrijke bezwaren tegen een administratieve procedure gelegen in de positie van het kind en de mogelijkheid tot het opstellen van een overeenkomst die in strijd is met de wetgeving of de jurisprudentie.

Bij een verzoek tot echtscheiding toetst de rechter of de gemaakte afspraken in het belang van het kind zijn. Nu de ouders een ouderschapsplan moeten opstellen, zal deze toets nog belangrijker worden. De ambtshalve toetst van het belang van het kind is noodzakelijk, omdat bij de totstandkoming van onderlinge afspraken tussen scheidende partijen het mogelijk is dat de eigen belangen van de ouders de overhand krijgen boven die van de minderjarige kinderen. De ouders kunnen geneigd zijn te kijken naar de totale uitkomst van de onderhandelingen, hetgeen kan meebrengen dat de omgangsregeling als ruilobject (wisselgeld) wordt gebruikt om een regeling omtrent de alimentatie of de boedelscheiding tot stand te brengen. Ook kan de situatie tussen de scheidende partners zó gespannen zijn dat de eigen belangen van het kind onvoldoende in ogenschouw worden genomen.

De rechter toetst ook of de gemaakte afspraken niet in strijd zijn met de wet of jurisprudentie. Zo mag in beginsel niet afgesproken worden dat één ouder met het eenhoofdig gezag wordt belast. De wet biedt de mogelijkheid dit te doen maar alleen onder bepaalde omstandigheden. Voor een advocaat of notaris zal het voldoende (kunnen) zijn dat de wet de mogelijkheid biedt, terwijl als de jurisprudentie in ogenschouw wordt genomen, dit niet mogelijk is. Als voorbeeld van dergelijke afspraken kan een beschikking van het Hof 's-Hertogenbosch (15 april 2004, LJN-nummer: AO7714) dienen. In deze zaak hebben de ouders een gezamenlijk verzoekschrift

ingediend waarin zij verzoeken om de moeder met het eenhoofdig gezag over hun kind te belasten. Het Hof wijst het verzoek af, omdat er onvoldoende zwaarwegende redenen zijn om af te wijken van het in artikel 251 lid 2 (oud) geformuleerde uitgangspunt van gezamenlijk gezag. Het Hof overweegt dat “het ontoereikend is dat de ouders de opvatting hebben dat het belang van de kinderen het best wordt gediend door eenhoofdig gezag uit te oefenen door de ouder waar de kinderen verblijven. Dat de vrouw een andere aanpak van de problematiek van het jongste kind voorstaat dan de man en dat zich in de toekomst mogelijke ontwikkelingen of situaties met betrekking tot dit kind zullen voordoen die nopen tot het nemen van een spoedeisende en eenduidige beslissing maakt dit oordeel niet anders.”

Een administratieve procedure brengt het risico met zich mee dat de kinderen hun mening niet kenbaar kunnen maken. De rechter is nu verplicht op grond van artikel 809 Rv om een minderjarige van 12 jaar of ouder in gelegenheid te stellen om zijn mening kenbaar te maken, voordat hij een beslissing neemt. Deze bepaling sluit aan bij artikel 12, tweede lid IVRK, dat vereist dat een kind in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure de gelegenheid moet worden geboden om te worden gehoord.

Tot slot is het van belang te noemen dat de besparing op de inzet van de rechterlijke macht gering is indien een administratieve procedure tot echtscheiding wordt geïntroduceerd, omdat de rechterlijke toets reeds efficiënt wordt uitgevoerd. Dit komt onder meer tot uitdrukking komt in de nieuwe Procesreglementen Familierecht Rechtbanken. Veel verzoeken worden zonder mondelinge behandeling afgedaan (maar worden wel ambtshalve door de rechter getoetst). Dit betreft met name de gemeenschappelijke verzoeken tot echtscheiding. Indien een administratieve procedure tot echtscheiding zou worden geïntroduceerd, zouden deze gemeenschappelijke verzoeken administratief kunnen worden afgedaan. Deze verzoeken worden reeds zonder mondelinge behandeling afgedaan. En dus is de tijdwinst gering. De tijdwinst kan beter bereikt worden door het bevorderen van de kwaliteit van de verzoekschriften en in het bijzonder door de totstandkoming van gemeenschappelijke verzoeken te stimuleren.

Artikelen

Artikel I

Onderdeel A (artikel 16a)

Deze wijziging is noodzakelijk in verband met het vervallen van artikel 77a (omzetting huwelijk in een geregistreerd partnerschap).

Onderdeel B (Afdeling 5A)

Zoals in paragraaf 7 van het algemene deel van de toelichting is aangegeven, is het wenselijk dat de mogelijkheid tot omzetting van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap vervalt. Het vervallen van Afdeling 5A Omzetting van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap (met het enig artikel 77a) strekt hiertoe. Voor de toelichting wordt verwezen naar de genoemde paragraaf.

Onderdeel C (artikel 80d)

Eerste lid

Ook indien ouders hun geregistreerd partnerschap beëindigen, zijn zij verplicht een ouderschapsplan in de overeenkomst tot beëindiging van het geregistreerd partnerschap op te nemen. Hiertoe is artikel 80d aangevuld (nieuw tweede lid). Het nieuwe lid bepaalt dat de overeenkomst nietig is indien het ouderschapsplan niet in de overeenkomst is opgenomen. Nietigheid is een zware sanctie. Deze sanctie is gesteld, omdat het opstellen van een ouderschapsplan zo belangrijk is dat het niet mag ontbreken in de overeenkomst en gereed moet zijn voordat het geregistreerd partnerschap wordt beëindigd. De sanctie sluit bovendien aan bij de eis om een ouderschapsplan bij het verzoekschrift tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of ontbinding van het geregistreerd partnerschap te voegen. Deze verzoekschriften zullen immers indien het geen ouderschapsplan bevat of op andere wijze hierin is voorzien niet ontvankelijk worden verklaard.

Het ontbreken van de overige onderdelen die in de overeenkomst dienen te worden opgenomen, kan niet leiden tot nietigheid van de overeenkomst. Er is geen aanleiding om de bepaling op dit punt te wijzigen, met name omdat het mogelijk moet zijn om afspraken over bepaalde onderdelen uit te stellen, bijvoorbeeld over de verdeling van de gemeenschap. Geregistreerde partners wordt zo enige tijd gegund om het huis te verkopen waarna de definitieve verdeling van de gemeenschap tot stand komt.

Het is aan de advocaat of de notaris om te toetsen of de overeenkomst geldig is. De ambtenaar van de burgerlijke stand schrijft de overeenkomst in de registers van de burgerlijke stand in indien de verklaring drie maanden na het sluiten van de overeenkomst de ambtenaar heeft bereikt.

Als het de ouders niet lukt om een ouderschapsplan op te stellen, kan het geregistreerd partnerschap niet bij overeenkomst worden beëindigd. Zij zullen hun geregistreerd partnerschap dan door tussenkomsst van de rechter moeten ontbinden.

Tweede lid

Bij de totstandkoming van de Wet tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met opneming van bepalingen voor het geregistreerd partnerschap (Stb. 1997, 324) zijn de artikelen 157 en 158 niet van overeenkomstige toepassing verklaard. Dit heeft als consequentie dat, indien geen duurbepanking in de overeenkomst tot beëindiging van het geregistreerd partnerschap wordt opgenomen, er een in tijdsduur ongelimiteerde alimentatieplicht ontstaat. Dit is ongewenst. Om deze reden worden de artikelen 157 en 158 alsnog van overeenkomstige toepassing verklaard.

Onderdeel D (artikel 149)

Een huwelijk kan niet meer beëindigd worden door de omzetting van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap. Om deze reden vervalt dit onderdeel.

Onderdelen E en F (artikelen 235 en 236)

Deze wijzigingen zijn technisch noodzakelijk door de toevoeging van een tweede en derde lid aan artikel 253a.

Onderdeel G (artikel 247)

Door de toevoeging van een derde lid aan artikel 247 wordt de norm, namelijk dat het ouderlijk gezag mede de verplichting van de ouder omvat om de ontwikkeling van de band van zijn minderjarig kind met de andere ouder te bevorderen, geëxpliciteerd. Deze norm richt zich zowel tot ouders die gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefenen als de ouder die alleen het ouderlijk gezag uitoefent. De norm voor de ouder die niet het gezag uitoefent, is neergelegd in het gewijzigde artikel 377a. In paragraaf 5 van het algemeen deel van toelichting worden deze normen toegelicht.

Onderdeel H (artikel 250)

Een kind kan in een echtscheidingsprocedure onderwerp worden van strijd tussen zijn ouders. Om de positie van het kind in de procedure te verbeteren, wordt door de voorgestelde wijziging van artikel 250 het benoemen van een bijzondere curator in een lopende procedure vergemakkelijkt. De rechtbank krijgt, naast de kantonrechter, de bevoegdheid om een bijzondere curator benoemen in zaken waarbij een minderjarige rechtstreeks betrokken is. De bijzondere curator behartigt de belangen van de kinderen zowel in als buiten rechte.

Onderdelen I en J (artikelen 251 en 251a)

De voorgestelde wijzigingen benadrukken dat het dóórlopen van het gezamenlijk gezag na echtscheiding de hoofdregel is. Het voortduren van het gezamenlijk gezag is immers in het belang van kind en geeft invulling aan het begrip ouderlijke verantwoordelijkheid. De hoofdregel is neergelegd in het nieuwe artikel 251, de uitzondering in artikel 251a (nieuw). Het derde en vierde lid van artikel 251 (oud) zijn verplaatst naar artikel 251a, tweede en derde lid, omdat deze leden de uitzonderingen betreffen op de hoofdregel. Hierbij is het derde lid van artikel 251 (oud) geherformuleerd. Het bestaande artikel 251a is opgenomen in het vierde lid van het nieuwe artikel 251a.

In het nieuwe artikel 251a wordt onder meer het belangrijkste criterium om eenhoofdig gezag te verkrijgen gecodificeerd. De Hoge Raad heeft aangegeven dat uitsluitend wanneer er sprake is van een onaanvaardbaar risico dat de kinderen klem of verloren zouden raken tussen de ouders en niet te verwachten is dat hierin binnen afzienbare tijd voldoende verbetering komt, het gezag aan één ouder kan worden toegekend (HR 10 september 1999, NJ 2000, 20).

Naast het door de Hoge Raad geformuleerde criterium kunnen er andere redenen zijn om één ouder met het gezag te belasten. Deze redenen kunnen alleen gelegen zijn in het belang van het kind. Als voorbeeld kan worden genoemd de situatie waarin een ouder de door de rechter vastgestelde hoofdverblijfplaats van het kind voortdurend ter discussie stelt. De rechter zal moeten motiveren waarom de gezagswijziging in het belang van het kind is.

Onderdeel K (artikel 253a)

Voorgesteld wordt om artikel 253a aan te vullen met twee leden, die op hoofdlijnen overeenkomen met het bepaalde in artikel 377h (oud). Artikel 377h geeft de rechter onder meer de mogelijkheid om ingeval van gezamenlijke gezagsuitoefening, op verzoek van de ouders of één van hen, een regeling inzake de omgang tussen het kind en de ouder bij wie het kind zijn hoofdverblijfplaats niet heeft, vast te stellen. Het woord

'omgang' impliceert echter dat één ouder verantwoordelijk is voor de verzorging en opvoeding van de kinderen en dat de andere ouder het kind slechts af en toe mag zien. Aangezien dit ongewenst is, is het bepaalde in artikel 377h verplaatst naar de Titel 14, afdeling 2 (ouderlijk gezag). Daarbij is de terminologie gewijzigd in de zin dat de rechter een regeling inzake de uitoefening van het ouderlijk gezag kan vaststellen.

De regeling inzake de uitoefening van het ouderlijk gezag kan de onderwerpen omvatten die in artikel 377h (oud) waren opgenomen. De rechter kan een verdeling vaststellen die hij in het belang van het kind acht. Zo kunnen de zorg- en opvoedingstaken gelijk verdeeld worden (beide ouders de helft) maar ook bijvoorbeeld een verdeling van 12 dagen bij de ene ouder en 2 dagen bij de andere ouder behoort tot de mogelijkheden.

De verdeling van de zorg- en opvoedingstaken (lid 2 onder a) kan gekwalificeerd worden als de 'omgangsregeling'. Een beschikking waarin een verdeling van de zorg- en opvoedingstaken wordt vastgesteld, is derhalve een beschikking inzake omgangsrecht als bedoeld in het Haags Kinderbeschermingsverdrag en in de verordening Brussel IIbis. Deze beschikking kan op grond van de verordening Brussel IIbis zonder exequatur ten uitvoer worden gelegd.

De artikelen 377a, vierde lid (bevoegdheid rechtbank), 377e (wijziging regeling inzake de uitoefening van het ouderlijk gezag) en 377g (rechtsingang minderjarige) zijn in het derde lid van overeenkomstige toepassing verklaard. Het derde lid van artikel 377a is uitdrukkelijk niet van overeenkomstige toepassing verklaard. Dit betekent dat in geval de ouders gezamenlijk het gezag uitoefenen altijd een regeling inzake de verdeling van de verzorging en opvoeding moet worden vastgesteld. Dit vloeit immers rechtstreeks voort uit het ouderlijk gezag. Wel kan een regeling worden vastgesteld, die het contact van één ouder met het kind in belangrijke mate beperkt, indien het belang van het kind dit vergt. Nu het niet (meer) mogelijk is om een regeling te ontzeggen, zal in gevallen waarin ontzegging van het contact tussen een ouder en het kind noodzakelijk is, een gezagswijziging moeten volgen. Aangenomen mag worden dat in dergelijke situaties het ook niet meer mogelijk is om gezamenlijk het gezag uit te oefenen en dat aan de gronden gesteld in artikel 251a is voldaan.

Onderdelen L, M en N (artikelen 253aa, 253n en 253sa)

De wijzigingen zijn met name technisch noodzakelijk in verband met de wijzigingen in de artikelen 251 en 251a. Voorts is het criterium van artikel 253n om het gezamenlijk gezag te beëindigen gelijk gesteld met het criterium zoals dit nu is geformuleerd in artikel 251a, eerste lid (nieuw). Om deze reden is in het tweede lid van artikel 253n, het eerste lid van

artikel 251a van overeenkomstige toepassing verklaard en kan in het eerste lid van artikel 253n “in het belang van het kind” vervallen.

Onderdeel O (artikel 377a)

Artikel 377a wordt op een drietal punten gewijzigd. Ten eerste wordt in het eerste lid het recht op omgang van het kind met zijn beide ouders of met degene die een nauwe persoonlijke betrekking tot hem staat opgenomen. Ten tweede is het recht van de ouder die niet het gezag heeft, uitgebreid met een verplichting tot omgang. Ten derde kan degene die in een nauwe persoonlijke betrekking staat tot het kind, de rechter op grond van artikel 377a verzoeken een omgangsregeling te treffen. Deze mogelijkheid was opgenomen in artikel 377f. Deze wijzigingen worden hieronder nader toegelicht.

Eerste lid

Om tot uitdrukking te brengen dat een kind een eigen recht heeft op omgang met zijn beide ouders staat is dit recht met zoveel woorden opgenomen in het eerste lid van artikel 377a. Dit recht is gebaseerd op het recht van het kind zoals geformuleerd in artikel 9 IVRK. Dit recht waarborgt dat “een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij (...) deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind”. Dit recht zal met name betekenis hebben in situaties dat beide ouders niet het gezag over hun kind uitoefenen, bijvoorbeeld na een ontheffing, maar ook in situaties dat één ouder het gezag uitoefent.

Het recht van het kind op omgang met degene die in een nauwe persoonlijke betrekking tot hem staat volgt uit artikel 8 EVRM. Een kind heeft hetzelfde recht als de persoon die ‘de facto family ties’ met hem heeft. Zie ook de toelichting bij het tweede lid van dit artikel.

Tevens is de verplichting tot omgang als norm in de wet opgenomen. Voor ouders die het gezag hebben, is een vergelijkbare norm neergelegd in artikel 247, derde lid (onderdeel F). Een rechter kan, indien hiertoe aanleiding bestaat, een dwangsom opleggen aan de ouder die de regeling niet nakomt. De biologische vader (dus niet de juridische vader) die niet in een nauwe persoonlijke betrekking staat tot het kind, kan niet gedwongen worden tot omgang (HR 22 december 1995, NJ 1996, 419).

Tweede lid

Door de voorgestelde wijziging kan ook degene die in een nauwe persoonlijke betrekking staat tot het kind op grond van artikel 377a een verzoek doen tot het vaststellen van een regeling inzake de uitoefening van het omgangsrecht. De

mogelijkheid was opgenomen in een afzonderlijk artikel (377f). De beide artikelen zijn samengevoegd, omdat er geen verschil in gronden mag zijn om omgang te ontzeggen indien een ander dan de juridische ouder 'family life' heeft met het kind en derhalve een recht heeft op omgang. Nu bevatten artikel 377a, vierde lid en artikel 377f verschillende normen.

Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens spreekt over het hebben van 'de facto family ties' met het kind (zie bijvoorbeeld EHRM Lebbink tegen Nederland 1 juni 2004, no. 45582/99). Indien er sprake is van 'de facto family ties' volgt uit artikel 8 EVRM dat deze persoon in beginsel recht heeft op omgang. De rechter zal een omgangsregeling vaststellen (tenzij de omgang wordt ontzegd), die in het belang van het kind is. Een omgangsregeling met een biologische vader zal wellicht een andere omvang hebben dan een regeling met de grootouders. Dit is afhankelijk van de individuele omstandigheden.

Onderdelen P en R (artikelen 377e en 377g)

Deze wijzigingen zijn noodzakelijk omdat artikel 377f vervalt (zie ook de toelichting bij onderdeel N, artikel 377a).

Onderdeel Q

Doordat artikel 377f is ondergebracht bij artikel 377a kan dit artikel vervallen.

Onderdeel S

Artikel 377h is ondergebracht bij artikel 253a en kan derhalve vervallen. Voor een toelichting op dit artikel wordt verwezen naar onderdeel K (artikel 253a).

Artikel II

Onderdeel A (artikel 815)

Tweede lid (nieuw)

Dit lid stelt het ouderschapsplan bij een verzoek tot echtscheiding verplicht. Het ouderschapsplan wordt opgesteld ten aanzien van de minderjarige kinderen over wie de echtgenoten gezamenlijk of één van hen, het gezag uitoefenen. Slechts indien het ouderschapsplan redelijkerwijs niet kan worden overlegd, kan op andere wijze in het ouderschapsplan worden voorzien. Zie ook paragraaf 4 van het algemeen deel van de toelichting.

In een huwelijk van een man en vrouw oefenen de ouders het gezag gezamenlijk uit (artikel 251 lid 1 BW). In geval van een huwelijk van gelijk geslacht oefenen een ouder en zijn echtgenoot die niet de ouder is, ook het gezamenlijk gezag uit over de staande hun huwelijk geboren kind, tenzij het kind tevens in familierechtelijke betrekkingen staat tot een andere ouder (artikel 253sa lid 1 BW). Het voorgestelde artikel bepaalt dat voor beide gevallen een ouderschapsplan dient te worden opgesteld.

Ook is het mogelijk dat slechts één ouder het gezag uitoefent, bijvoorbeeld indien een ouder onbevoegd is tot het uitoefenen van het gezag (artikelen 253q en 253r BW). Ook in zo'n geval zal in het verzoek tot echtscheiding een ouderschapsplan te worden opgenomen. Tot slot is de verplichting tot het opnemen van een ouderschapsplan in een verzoek tot echtscheiding niet beperkt tot een gemeenschappelijk verzoekschrift maar dient het ook bij een eenzijdig verzoekschrift te worden gevoegd.

Op grond van artikel 819 Rv kan de rechter in geval van een gemeenschappelijk verzoek, de getroffen onderlinge regelingen geheel of gedeeltelijk in de beschikking opnemen. Dit heeft als voordeel dat de betrokken echtgenoten direct over een executoriale titel beschikken.

De plicht tot het voegen van een ouderschapsplan bij het verzoekschrift geldt ook voor een verzoek tot scheiding van tafel en bed en ontbinding geregistreerd partnerschap (artikel 815 jo 828 Rv).

Derde lid (nieuw)

Om de echtscheidingsprocedure verder te stroomlijnen en te bevorderen dat een gezamenlijk verzoekschrift wordt ingediend, wordt de eis gesteld dat het verzoekschrift vermeldt over welke van de gevraagde voorzieningen overeenstemming is bereikt en over welke van de gevraagde voorzieningen een verschil van mening bestaat met de gronden daarvoor. Deze eis sluit aan bij de substantiëringsplicht (artikel 111 lid 3 Rv) in het civiele procesrecht en betekent onder meer dat moet worden aangegeven welke pogingen de partijen hebben gedaan om het conflict te beslechten. Is bijvoorbeeld mediation geprobeerd? Deze informatie is voor een rechter belangrijk om te bepalen of een verwijzing naar een mediator nog zinvol is.

Onderdeel B

Zoals in het algemeen deel van de toelichting is aangegeven, zullen de ouders niet in alle gevallen in staat zijn om afspraken te maken over de scheiding of om conflicten die na de scheiding ontstaan, op te lossen. Hulp van derden om afspraken te maken of conflicten te beslechten is dan gewenst. Het opstellen van een

ouderschapsplan heeft geen vrijblijvend karakter en de ouders hebben een eigen verantwoordelijkheid om dit plan op te stellen.

Deze bepaling geeft de rechter de bevoegdheid om de echtgenoten te verwijzen naar een scheidingsbemiddelaar teneinde een vergelijk te beproeven. De rechter kan de echtgenoten verwijzen voordat de behandeling ter terechtzitting aanvangt of ter terechtzitting. Uiteraard zal de rechter de ouders slechts verwijzen indien hij hiertoe aanleiding ziet (en dus een mogelijkheid ziet om tot afspraken te komen). Er is geen verplichting tot verwijzing. Wel is het zo dat, in geval de ouders niet alsnog een ouderschapsplan opstellen, dit reden voor de rechter kan zijn om het verzoekschrift niet ontvankelijk te verklaren. De rechter kan dit echter alleen doen indien het verzoekschrift niet aan de gestelde wettelijke eisen voldoet; het weigeren van mediation is geen grond voor niet-ontvankelijkheid. Wel zal de weigering om aan mediation deel te nemen, meewegen in zijn oordeel of het verzoekschrift niet ontvankelijk moet worden verklaard. Door opname van deze bepaling wordt voorkomen dat de verplichting om zich van de gevolgen van de scheiding rekenschap te geven niet serieus wordt genomen. De rechter bepaalt zelf naar wie hij verwijst. Dit is afhankelijk van het aanbod van scheidingsbemiddelaars die voldoende gekwalificeerd zijn in het arrondissement. Hierbij wordt aangetekend dat het begrip scheidingsbemiddelaar niet wettelijk is bepaald en dat er dus ruimte is om te bepalen naar wie verwezen wordt. Het begrip is echter voldoende duidelijk om te bewerkstelligen dat niet naar een willekeurige derde wordt verwezen.

De kosten voor de echtgenoten zijn bij verwijzing door de rechter hetzelfde als wanneer zij zelf een mediator inschakelen. Minder draagkrachtigen zullen een eigen bijdrage moeten betalen die wordt vastgesteld volgens de Wrb-systematiek en waarbij de hoogte van de eigen bijdrage zal worden vastgesteld op de helft van de hoogte van de eigen bijdrage voor een gerechtelijke procedure. Daarnaast kunnen echtgenoten ongeacht hun inkomen, aanspraak maken op een tegemoetkoming in de kosten. De hoogte van dit bedrag is forfaitair vastgesteld op € 200,-. Deze regeling geldt voor een periode van maximaal vijf jaar.

Onderdelen C en D

Deze wijzigingen zijn technisch noodzakelijk, omdat er bij ouders die gezamenlijk het gezag uitoefenen niet meer wordt gesproken over een omgangsregeling maar over een verdeling van de zorg- en opvoedingstaken.

Onderdeel E (artikel 828)

Door de wijziging is het mogelijk om bij de ontbinding van een geregistreerd partnerschap voorlopige voorzieningen en nevenvoorzieningen te treffen die verband

houden met minderjarige kinderen en is het bovendien mogelijk dat, in geval van een gezamenlijk verzoekschrift, de afspraken in de beschikking kunnen worden opgenomen.

Bij de invoering van het geregistreerd partnerschap had registratie beperkte gevolgen voor de kinderen. Registratie had dezelfde gevolgen als het huwelijk met uitzondering van de familierechtelijke betrekkingen met de kinderen. Door de op 1 januari 2002 in werking getreden wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek in verband met het gezamenlijk gezag van rechtswege bij geboorte tijdens een geregistreerd partnerschap (Stb.2001, 468) is dit gewijzigd, omdat geregistreerde partners nu van rechtswege het gezamenlijk gezag over het staande hun geregistreerd partnerschap geboren kinderen kunnen verwerven (artikelen 253aa en 253sa). Bij de ontbinding van een geregistreerd partnerschap ligt het derhalve voor de hand dat het mogelijk is om voorlopige voorzieningen en nevenvoorzieningen te verzoeken, die verband houden met minderjarige kinderen.

De Minister van Justitie,